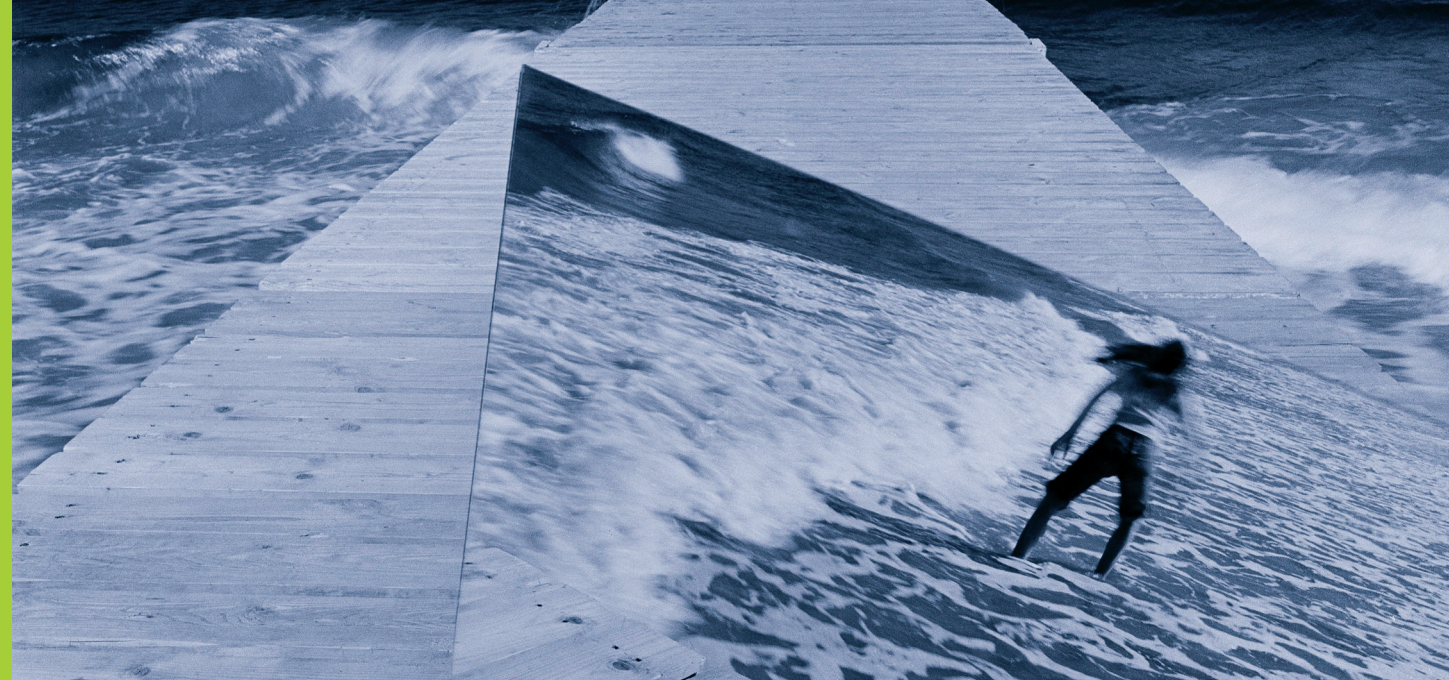

Når der er brug for hjælp

Kommunens hjælp til børn og deres forældre

Forord

Hvert år får mere end 10.000 familier hjælp fra kommunen efter Servicelovens § 40 stk. 2 om særlig støtte til børn og unge. Socialforskningsinstituttet har foretaget en evaluering af kommunernes indsats, hvor det blandt andet er undersøgt, hvilke problemer der gives hjælp til, hvilken hjælp der gives, om hjælpen virker, og hvad børn og voksne synes om den hjælp, de har modtaget.

Den samlede evaluering består af flere forskellige delundersøgelser (se sidst i pjecen). Denne pjec er primært baseret på delrapporten *Familieerfaringer* af Johanne Steenstrup, hvor 12 familier (12 mødre, 3 fædre og 14 børn) er interviewet om deres erfaringer med hjælpen i form af hjemmehosser, familiebehandling og aflastningsfamilie.

Pjecen er skrevet til forældre og større børn for at fortælle om nogle af resultaterne. Der er især lagt vægt på, hvad børn og forældre selv har fortalt undervejs i undersøgelsen.

Interview med 12 familier fører selvfølgelig ikke til, at vi kan fortælle hele sandheden om, hvordan det er at modtage hjælp efter Serviceloven. Men vi kan give nogle billeder, fortælle nogle erfaringer og pege på nogle fælles tendenser i interviewene. Vi håber, det kan give et indtryk, som andre børn og forældre kan bruge til at sammenligne med deres egne erfaringer, ligesom vi håber, det kan give andre, der ikke selv har modtaget hjælp fra kommunen, en bedre forståelse af, hvordan det at modtage hjælp opleves af børn og forældre.

Pjecen er udarbejdet af journalist Karen Pedersen og redigeret af programleder Else Christensen. Evalueringen er finansieret af Socialministeriet.

København, september 2002

Jørgen Søndergaard

Sådan opstår en børnesag

“Hun (hjemmehosseren) skal snakke med mig ... jeg tror det er, fordi jeg ikke opfører mig ordentligt eller noget i den stil ... jeg snakker ikke så meget ... for det meste er det min mor.” (Dreng)

Glansbilledet krakelerede

Glansbilledet af den lykkelige familie krakelerede, da Gitte og Jakob blev skilt for to år siden, mens Mia var helt lille.

For Gitte var det et nederlag, at hun ikke kunne holde sammen på familien. I flere år troede hun jo på Jakob, når han lovede bod og bedring. Aldrig mere røre flasken ... På en måde er det en lettelse at være sluppet for bortforklaringerne, løgnene og den evige usikkerhed. Det værste er, at Mia og Mads ikke ser deres far, men sådan må det være, så længe han drikker.

Gitte føler tit, at der står “fiasko” med store bogstaver på ryggen af hende. Men hun holder den kørende. Hun afleverer Mia i børnehaven og Mads i skolen, inden hun selv tager bussen på arbejde. Hun henter ungerne igen – altid i sidste øjeblik – og køber ind med to trætte børn, der plager om slik. Hun tager bussen hjem igen med børn og indkøbsposer og laver mad, mens Mia og Mads skændes om hvad som helst, og hun hakker på dem.

Mads er ikke nem. Han hører ikke efter. Smider jakken på gulvet, så snart de er inden for døren, driller Mia, gider ikke bære sin tallerken ud i køkkenet, når de har spist, nægter at trække i nattøj og få børstet tænder, og er selvfølgelig også umulig at få op om morgenen.

Nogle aftener bliver Gitte så gal på ham, at hun råber og skriger, selvom det i virkeligheden er det sidste, hun vil. Bagefter er hun frygtelig træt. Alt for træt til at smøre madpakker, gøre noget ved strygetøjet og se på de regninger, der hober sig op.

Sådan en dag, da Mads er ekstra umulig, og Gitte bliver ekstra gal, slår hun bremserne i: Det her går simpelthen ikke mere. Hun bliver nødt til at have noget hjælp.

Da først beslutningen er taget, er resten ikke så svært. Allerede næste formiddag ringer Gitte til kommunen og får en aftale med en sagsbehandler. Hun er lidt nervøs inden mødet, men sagsbehandleren kan godt se, at Gitte har brug for hjælp, og ret hurtigt

får hun bevilget en hjemmehosser til at støtte hende og hjælpe til med det praktiske derhjemme.

Ordningen fungerer rigtig godt. Hanne er god at snakke med. Hun kommer to gange om ugen, normalt sidst på eftermiddagen, hvor det hele har tendens til at køre op i en spids. Hun hjælper Gitte med at lave mad, mens de snakker, eller hun leger med Mia. Mads passer mest sig selv.

Hverdagen er helt sikkert blevet nemmere, efter at Hanne er kommet ind i billedet. Gitte er blevet bedre til at undgå konflikterne med Mads. Hun råber ikke så meget af ham mere. Her kan Hanne nogle fif. Men det bedste er at have en voksen at snakke med om tingene. Lige nu kan Gitte slet ikke holde ud at tænke på den dag, Hanne ikke er der mere.

“Du læser tit om myndighederne, så har de fjernet det barn, og så har de fjernet det barn. Og det gør også, at man måske bliver lidt nervøs for at henvende sig.” (Mor)

Når hverdagen går i hårdknude

Alle forældre ønsker at gøre det bedste for deres børn og forsøger at klare hverdagen så godt som muligt. Men nogle gange fylder problemerne så meget, at familien har brug for hjælp i en periode. Ikke alle har familie og venner, de kan ty til, og selv om de har, skal der måske mere til.

Nogle familier henvender sig selv til kommunen og beder om hjælp, når det går i hårdknude derhjemme, eller børnene har problemer i skolen. Andre familier har været i kontakt med det sociale system igennem mange år, typisk fra børnene var små. Andre gange igen er det skolen, der kontakter forældrene og kommunen, fordi der er problemer med børnene i skolen.

Når kommunen vurderer, at et barn eller en ung har brug for særlig hjælp eller støtte, er det i første omgang ofte, fordi de voksne

har problemer, som smitter af på hele familien. Måske er forældrene ved at blive skilt. Måske har familien i længere tid levet et omtumlet liv med vold, misbrug, sygdom og konflikter i hverdagen. Måske er familien allerede splittet op, så moren er alene med børnene.

Økonomiske problemer spiller også tit ind. Hvis en eller begge forældre fx er uden arbejde, på kontanthjælp eller førtidspension, kan det være svært at få økonomien til at hænge sammen.

Et godt samarbejde mellem familien og kommunen er vigtigt for at få familien på ret køl igen. Først og fremmest er det vigtigt, at man er enige om, hvilke problemer der er, og at kommunen melder klart ud med forslag til, hvordan de kan hjælpe med at løse problemerne.

De familier, der selv henvender sig, er måske mere motiverede for at samarbejde, mens det kan være sværere at have tillid til, at kommunen kan hjælpe, hvis man føler, at hjælpen bliver "trukket ned over hovedet på en", fordi skolen eller andre synes, der er problemer i familien.

Mange familier gør sig tanker om eller er bange for, at kommunen vil fjerne deres børn. Det sker heldigvis sjældent. I de fleste tilfælde består kommunens hjælp i, at familien får tilbudt en hjemmehosser, der kan rådgive, støtte og hjælpe med praktiske ting derhjemme, eller får tilbud om familiebehandling eller en afdrengningsfamilie.

Rådgivning og støtte er et tilbud til familien. Hvis socialforvaltningen får en henvendelse om, at et barn ikke trives, er de forpligtet til at tage stilling til, om barnets forhold skal undersøges nærmere og om der eventuelt skal gribes ind.

Kommunens pligt til at undersøge forholdene og dens mulighed for at gribe ind er styret af Serviceloven.

§ 32

Formålet med at yde støtte til de børn og unge, der har et særligt behov for dette, er at skabe de bedst mulige opvækstvilkår for disse børn og unge, så de på trods af deres individuelle vanskeligheder kan opnå de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som deres jævnaldrende.

Stk. 2.

Støtten må ydes tidligt og sammenhængende, så begyndende problemer hos barnet eller den unge så vidt muligt kan afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten må i hvert enkelt tilfælde udformes på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Stk. 3.

Barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed.

Stk. 4.

Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvor dette ikke er muligt, må foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge.

Stk. 5.

Ved anvendelse af bestemmelserne i dette kapitel skal der lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste, herunder skal der lægges vægt på at give barnet eller den unge en stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i opvæksten.

(Lov om social service § 32)

“Jeg har det ikke så godt i min klasse ... Jeg synes ikke, det er rart, jeg bliver holdt meget udenfor.” (Pige)

Når der er problemer i skolen

Samtidig med, at de voksne har problemer derhjemme, har børnene tit deres egne problemer at slås med i skolen. Nogle børn bliver mobbet, eller de mobber andre, for at undgå selv at blive mobbet. Nogle børn har konflikter med lærere og kammerater. Andre børn laver ballade, fordi de keder sig, eller fordi de har svært ved at følge med.

Alt det fører mange gange til, at børnene slet ikke har lyst til at gå i skole og måske skifter skole flere gange.

Forældrene gør som regel alt, hvad de kan, for at hjælpe med problemerne i skolen. Men alligevel ender det tit med, at de føler sig magtesløse, fordi børnenes problemer er for svære for dem at håndtere, samtidig med at de selv har store problemer.

Kommunens hjælp til familier, hvor børnene har problemer i skolen, kan fx være at tilbyde en hjemmehosser, der kommer hos familien og hjælper med at få barnet op og i skole om morgenen, eller at give tilskud til støttetimer og anden lektiehjælp. Tit handler hjælpen fra kommunen om – her og nu – at finde en anden skole til børnene, fordi problemerne er blevet uoverskuelige. For børnene er sådan en akut løsning ikke altid det bedste, fordi det måske betyder, at de kommer til at skifte skole flere gange.

Det bedste for børnene er, at familien og kommunen sammen laver en grundig og langsigtet plan for, hvordan børnenes problemer kan afhjælpes. For at kunne gøre det, er det vigtigt, at kommunen så tidligt som muligt undersøger barnets situation i skolen. Og vigtigt, at børnene selv får lov til at fortælle om deres oplevelse af problemerne.

Familien kan bede kommunen om at få lavet en grundig undersøgelse af børnenes skolesituation – og en plan for, hvordan familien og skolen sammen kan afhjælpe problemerne. Kommunen har ikke pligt til at lave en plan, men den skal tage stilling til om det er nødvendigt at undersøge forholdene.

Sådan undersøger kommunen familiens situation

“Så begyndte det at gå fint. Vi holdt op med at skændes og råbe og skrig. Vi blev erklæret normale (af familieværkstedet).” (Pige)

Hvis der er noget, der kan gøre Anitas mor vred

Hvis der er noget, der kan gøre Anitas mor vred, så er det, hvis man løber om hjørner med hende. Derfor blev hun også så gal, aldeles stiktosset faktisk, den dag Anita kom hjem og fortalte, at der skulle være møde på skolen næste dag – om Anita.

At klasselæreren, psykologen og sagsbehandleren havde tænkt sig at holde møde om hendes datter – uden at fortælle hende om det – det var for meget. Og det fik de også at vide, da Anitas mor dagen efter dukkede op på skolen og i bestemte vendinger, for nu at sige det pænt, gjorde opmærksom på, at de havde glemt at invitere hende.

Anitas mor har ikke de bedste erfaringer, hverken med skolen eller kommunen. Hun synes, at skolen har givet op over for hendes teenagedatter, og at kommunen blander sig unødigt.

Vel har Anita problemer i skolen, men de har altså heller ikke gjort særlig meget for at hjælpe. Og vel tager de deres ture derhjemme – Anita og moren og morens nye kæreste, som slet ikke er så ny mere, men som Anita stadig kun taler til, når det er højst nødvendigt.

Tingene er ikke blevet nemmere, siden han flyttede ind. To voksne, der går derhjemme hele dagen, giver sine gnidninger, så måske er der ikke altid så meget overskud til børnene, som der burde være. Økonomisk er der i hvert fald slet ikke overskud til den Diesel-jakke, som Anita synes er livsnødvendig, eller den Playstation, lillebror Jan plager om. Det har de mange og højlydte diskussioner om derhjemme. Anitas mor vil jo kun sine børn det bedste, men tilsyneladende er det bare aldrig godt nok!

Anitas mor skal lære at blive bedre til at sætte grænser over for børnene, siger sagsbehandleren. Så for et halvt års tid begyndte hele familien i familiebehandling en gang om ugen. Det er hårdt arbejde, men okay, for samtalerne har hjulpet. Faktisk går det lidt bedre derhjemme. Anitas mor bliver ikke så hidsig over Anita og Jan som før i tiden, og hun synes også, at Anita har fået større

tillid til hende. De snakker mere om tingene nu. Det kan godt være, at hun skærer igennem og bestemmer, at Anita skal være hjemme klokken 22 – ikke til diskussion – og at Anita synes, hun er åndssvag. Men alle forældre er “åndssvage” en gang imellem.

Jo, derhjemme går det bedre, men Anita har det stadig svært i skolen.

“Altså, hvad har de gang i ... Hvorfor skal de gå og udspørge ungerne hele tiden! ... uden vi ved det? ... ” (Forældrepar)

Undersøgelse af familien

Inden kommunen går ind med hjælp og støtte til en familie, skal der laves en undersøgelse for at skabe overblik over familiens problemer og ressourcer. Det står der i Servicelovens § 38. Her står der også, at undersøgelsen “ikke må være mere omfattende end formålet tilsiger”, og at den skal gennemføres så skånsomt over for familien som muligt.

I praksis sker en undersøgelse ofte ved, at kommunen inddrager fagfolk, som kender til barnets eller familiens forhold – sundhedsplejersken, lærere, pædagoger, psykolog eller andre.

På baggrund af undersøgelsen skal kommunen så tage stilling til, om familien har brug for hjælp, og i givet fald hvilken slags. Og familien skal selv have mulighed for at give sin mening til kende.

Men virkeligheden er ikke altid helt så struktureret som paragrafferne. Nogle familier oplever fx slet ikke, at der har været en undersøgelse, inden hjælpen blev sat i værk. Det skyldes måske, at familiens behov for hjælp var akut, så der ikke var tid til at lave en samlet undersøgelse. Eller at kommunen er “gået på listesko” og har samlet informationer fra skolen uden at informere familien om det.

Tit kan det også være svært for kommunen at lave en afsluttet undersøgelse, fordi familiens problemer ændrer sig hen ad vejen. I nogle tilfælde sker undersøgelsen derfor nærmest løbende, som en del af hjælpen, så hjemmehosseren fx også bliver brugt til at holde kommunen ajour med situationen i familien.

Det er under alle omstændigheder et problem, hvis familien ikke ved, at den bliver undersøgt. Og det kan være ubehageligt for familien, hvis undersøgelsen trækker ud, og de løbende føler, at de bliver observeret og kontrolleret af kommunen.

Derfor kan det også være en god ide at aftale at undersøgelsen skal munde ud i en handleplan, som familien og sagsbehandleren udarbejder sammen. Det er ikke et krav, at kommunen skal lave handleplaner, men man kan bede om det. Fordelen ved en sådan

handleplan er, at den er en hjælp for familien til at få bedre overblik over, hvad der skal ske og hvorfor.

Familien kan bede om en undersøgelse for at skabe sig et bedre overblik over deres situation og handlemuligheder. Familien har ikke krav på at undersøgelsen bliver gennemført, men de har krav på at kommunen tager stilling. Kommunen skal informere familien om undersøgelsen og familien skal have mulighed for at give deres mening til kende.

Hvis familien synes, en undersøgelse er for kort og usystematisk, kan de bede kommunen om en mere grundig undersøgelse. Igen er det noget, de kan ønske, ikke noget, de har krav på.

Familien kan sammen med sagsbehandleren udarbejde en handleplan for at løse problemerne.

Kravene til kommunen fremgår af Serviceloven, hvor der i § 38 står følgende:

§ 38

Må det antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunen sørge for, at barnets eller den unges forhold undersøges. Afgørelse herom træffes i forståelse med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog § 39. Kommunen skal som led i denne undersøgelse inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejerske, pædagoger, psykologer, lærere eller andre, jf. § 37a. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en psykolog.

Stk. 2.

En undersøgelse skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Der skal være oplysning om, hvordan forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltningerne, og om de forhold i familien eller dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 3.

Undersøgelsen må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger, og skal i øvrigt gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader.

(Lov om social service § 38)

Børn skal høres

Børn og unge skal, hvis de er tilstrækkeligt modne, høres, inden kommunen træffer beslutning om tilbud om særlig hjælp og støtte i familien.

Det sker bare ikke altid i praksis. Nogle gange virker det som om, kommunen vurderer, at den bedste måde at hjælpe børnene på er at hjælpe moren eller forældrene med at løse deres problemer.

Ofte bliver børnene ikke hørt tilstrækkeligt om, hvordan de opfatter problemerne. Nogle børn har fx aldrig haft en samtale med deres sagsbehandler. At mange børn ikke helt ved, hvorfor hjemmehosseren kommer i hjemmet, eller er usikre på, hvorfor de går i familiebehandling, er også tegn på, at børnene ikke får den information, de har krav på.

Det er vigtigt at børnene bliver hørt, så de får mulighed for at fortælle om deres problemer. Og børnene skal have en klar melding om, hvordan kommunen har tænkt at hjælpe dem.

Børns ret til at blive hørt fremgår af Servicelovens § 58, der både handler om forebyggende foranstaltninger og om anbringelser uden for hjemmet:

§ 58

Er et barn fyldt 12 år, skal der, forinden der træffes afgørelse i en sag om foranstaltninger efter kapitel 8 og forinden der træffes afgørelse i en sag om ophør af en anbringelse, finde en samtale sted med barnet herom.

Stk. 2.

For børn under 12 år skal der foreligge oplysning om barnets holdning til den påtænkte foranstaltning og til spørgsmålet om ophør af anbringelsen, i det omfang barnets modenhed og sagens art tilsiger det.

(Lov om social service § 58)

Sådan kan hjælpen se ud

“ ... Min mor har et batteri. Så lader hun op, mens vi er væk. Sådan har jeg i hvert fald forstået det ... ” (Dreng)

Weekendtasken

Og så også lige den grønne regnjakke og gummistøvlerne. Vejrudsigten ser ikke alt for godt ud.

Som altid er det med blandede følelser, Anette pakker Jeppe weekendtaske. På den ene side er hun vældig glad for, at Jeppe kommer hen til Niels og Lise hver anden weekend, og guderne skal vide, at hun selv har brug for at lade lidt op. På den anden side skærer det i hjertet, at hun ikke selv har overskud, hverken psykisk eller økonomisk, til at give Jeppe nogle af de mange gode oplevelser, han får henne hos Niels og Lise. Heldigvis er Jeppe rigtig glad for at komme derhen. Især er han glad for Niels.

Anette husker kun alt for godt, hvordan det var at vokse op uden en far. Han smuttede, da hun var helt lille, og i de næste mange år levede moren med skiftende mænd, der enten drak eller tævede hende eller begge dele. Da Anette var 14, kom hun på ungdomspension, hvor hun ikke kun lide at være, så hun stak af i flere omgange. Senere begyndte hun at eksperimentere med stoffer og levede i en del år et alt for omtumlet liv.

Det med stofferne fik heldigvis ende, da hun blev gravid med Jeppe. Frygten for, at barnet ville blive født med abstinenser, gjorde hende stærk nok til at gå i behandling. Desværre havde Jeppe far ikke den samme viljestyrke, så han har aldrig set sin søn.

Så længe Anette kan huske, har kommunen været en del af hendes liv – på godt og ondt. Allerhelst ville hun klare sig selv, men på den anden side var det aldrig gået uden kommunen. Hjemmehosseren var god i de første år, og aflastningsfamilien er guld værd. Bare hun må beholde den længe endnu.

Anette synes, det er svært at være alene med en dreng på 7 år. En krudtugle af en knægt, som ikke kan sidde stille i to minutter, og som stiller frygtelig mange spørgsmål. Spørgsmål, som det tit gør ondt at svare på: Hvorfor har jeg ingen far? Hvorfor kommer vi aldrig i Tivoli? Hvorfor må jeg ikke få en hund?

Det skærer i hjertet, at hun ikke bare kan give ham de ting.

“Jeg har altid haft den indstilling, at man skal tage den hjælp, man kan få, hvis man ikke selv kan redde den.” (Mor)

Hjemmehosser, familiebehandling og aflastning

Der er flere forskellige former for hjælp, som familien kan få tilbudt efter Servicelovens § 40 stk. 2. Hjemmehosser, familiebehandling og aflastning er nogle af de mest almindelige foranstaltninger.

En *hjemmehosser* er ofte den første slags hjælp, kommunen tilbyder en familie. Hjemmehosseren skal hjælpe og støtte familien i hjemmet, og hjælpen består fx af rådgivning og vejledning, oftest til moren, hjælp til at sende barnet i skole om morgenen eller hjælp til forældrene til at sætte grænser over for børnene.

Familiebehandling skal tage udgangspunkt i familiens egen opfattelse af problemerne. Man kan sige, at målet med behandlingen er, at familien skal behandles væk fra noget hen imod noget andet og mere ønskeligt. Det kan fx være, at man gerne vil ændre nogle mønstre i familien og forsøge at skabe et bedre og mere tilidsfuldt forhold mellem familiens medlemmer.

Behandlingen består ofte af samtaler med en professionel familiebehandler, kombineret med forskellige dagligdags opgaver, spil og lege mv. Nogle gange finder familiebehandlingen sted på et særligt “familieværksted”, men det kan også være hjemme hos familien eller på behandlerens kontor.

Når kommunen tilbyder en *aflastningsordning* på en døgninstitution eller hos en plejefamilie, er det for at aflaste forældrene i hverdagen og støtte dem i at opdrage eller optræne barnet på forskellig vis. Aflastning bruges både til børn med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og til børn med sociale problemer.

En aflastningsordning indbærer ofte, at børnene bor hos en aflastningsfamilie hver anden weekend. I nogle tilfælde kan man selv være med til at vælge aflastningsfamilien.

Den hjælp, der kan ydes til familierne, fremgår af serviceloven, hvor der i § 40 står:

§ 40

Kommunen kan træffe afgørelse om foranstaltninger efter stk. 2, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Blandt de i stk. 2 nævnte foranstaltninger vælges den eller de mindst indgribende formålstjenlige foranstaltninger. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældremyndighedens indehaver, jf. dog § 41.

Stk. 2.

Kommunen kan beslutte

- 1) at yde konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold og kan herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge et dagtilbud, en ungdomsklub, et uddannelsessted eller lignende,
- 2) at yde praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet,
- 3) at yde familiebehandling eller lignende støtte,
- 4) at tilbyde døgnophold, jf. § 40b, for både forældremyndighedens indehaver, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien på en døgninstitution, i en plejefamilie, på et andet godkendt opholdssted eller i et botilbud godkendt af amtskommunen efter reglerne i § 94a,
- 5) at tilbyde en aflastningsordning, jf. § 40b, på en døgninstitution, i en plejefamilie eller på et godkendt opholdssted,
- 6) at udpege en personlig rådgiver for barnet eller den unge,
- 7) at udpege en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien,
- 8) at yde økonomisk støtte til udgifter, der følger af foranstaltninger nævnt i nr. 1-5, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil,
- 9) at yde økonomisk støtte til udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås, at en hjemgivelse kan fremskyndes, eller at støtten i væsentlig grad kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns anbringelse uden for hjemmet,
- 10) at yde økonomisk støtte til ophold på kost- eller efterskole, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil, og
- 11) at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet, på en døgninstitution, i en plejefamilie eller på et godkendt opholdssted, som må anses for egnet til at imødekomme barnets eller den ungs særlige behov, jf. §§ 40b, 49 og 51,
- 12) at formidle et praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetale en godtgørelse til den unge.

(Lov om social service § 40)

Sådan oplever familierne hjælpen

“Hun var pragtfuld. Jamen hun var kanon! Ej, hvor har hun (hjemmehosseren) hjulpet mig meget ... ” (Mor)

Det siger familierne om hjælpen

Om hjemmehosser

Forældrene er som regel glade for at få konstruktiv og praktisk hjælp fra en hjemmehosser, og glade for at have en at snakke med, når tilværelsen er svær. Nogle mødre betragter nærmest hjemmehosseren som en slags veninde eller fortrolig. En, der bare er der, “når lokummet brænder”. Men der er også forældre, der oplever hjemmehosseren som kommunens kontrollant, som “puster dem i nakken” og overskrider privatlivets grænser.

Mens moren og hjemmehosseren ofte kommer tæt på hinanden, er det sjældent, at hjemmehosseren får et tæt forhold til børnene. Faktisk er de fleste børn usikre på, hvorfor hun kommer i deres hjem. De oplever, at hun mest snakker med deres mor, og de synes ikke, at de bliver taget med på råd om, hvordan hjemmehosseren kan hjælpe dem med deres problemer.

Det er vigtigt, at hjemmehosseren også får mulighed for at snakke med barnet, så barnets og ikke kun morens problemer kommer i fokus.

Om familiebehandling

Forældre, der går i familiebehandling, synes for det meste, at de bliver hørt, taget alvorligt og forstået, i forhold til hvordan de selv oplever problemerne. Og de synes, at behandlingen virker.

De siger fx, at de bliver bedre til at gøre nogle gode ting sammen med børnene, bedre til at stole på sig selv, bedre til at sætte grænser over for børnene, så der ikke er så mange konflikter derhjemme.

Men de siger også, at familiebehandlingen ikke løser alle problemerne, fx ikke børnenes problemer i skolen.

Børn i familiebehandling, oplever tit, at deres familie er anderledes end “normale” familier. Og de kan være usikre på, hvad formålet med behandlingen er. De fleste børn og unge synes allige-

vel, det er rart at tale med deres familiebehandler, især hvis samtalen tager udgangspunkt i personlige hverdagsagtige ting i stedet for i familiens problemer. Nogle børn synes, at det indimellem er kedeligt med al den snak om problemer. De vil hellere bruge tid sammen med deres venner.

Heller ikke børnene oplever, at familiebehandlingen alene kan løse deres problemer i skolen.

Familiebehandlingen skal tage udgangspunkt i børnenes og de unges problemer.

Det kan være en god hjælp at lave en behandlingsplan eller "kontrakt" med nogle konkrete punkter, så familien får et bedre overblik over, hvad de arbejder henimod og hvad behandlingen skal føre til.

Om aflastning

Både børn og forældre er altovervejende glade for aflastningsordningen. Forældrene er glade for at få et pusterum i hverdagen, men det vigtigste for dem er, at børnene har det godt og får mulighed for at få nogle oplevelser, som de ikke selv er i stand til at give dem. Når det er sagt, er de også tit kede af, at de ikke selv har overskud og råd til at foretage sig de samme ting med deres børn, som aflastningsfamilien har. Det kan være svært at erkende, at aflastningsfamilien har meget af det, man ikke selv har: god økonomi, hus med have, råd til at tage på ferie mv.

For børnene kan det være en stor omstilling at skulle bo hos en anden familie indimellem og nogle børn er da også angstelige over, hvad det vil sige at skulle i aflastning. Men når de først kender aflastningsfamilien, er de som regel glade for at komme der, mange børn opfatter aflastningsfamilien som en del af deres "rigtige" familie.

Børnene har mange gode oplevelser hos deres aflastningsfamilie, og de lærer mange ting der. De fortæller fx, at de er blevet bedre til at få nye kammerater eller til at omgås dyr.

Selvom børnene har det godt hos aflastningsfamilien, savner de indimellem også forældrene, eller deres mor, som de tit er alene med, og tænker på, hvordan hun har det, når de er væk.

Mange børn er usikre på, hvad det betyder at komme i aflastning. Det kan være en god ide at få sagsbehandleren hjem og fortælle om, hvad det vil sige.

Om hjælpens varighed

Hjemmehosser, familiebehandling og aflastning er en *midlertidig* hjælp, der skal støtte familien i en kortsigtet periode. Men fordi en familie ofte får flere slags hjælp enten på samme tid eller efter hinanden, er både børn og voksne tit usikre på, hvornår de er færdigbehandlede, eller hvor længe hjælpen varer.

Usikkerheden gælder både familier, der føler sig “fanget” i systemet og gerne vil slutte behandlingen, men ikke tror kommunen vil “give slip på dem”. Og familier, der på den anden side er bange for, at kommunen stopper hjælpen, inden de er klar til at stå på egne ben.

Også børnene gør sig tanker om det. Nogle børn har fx svært ved at forestille sig, at aflastningen skal holde op, når det begynder at gå bedre i familien – fordi de er så glade for aflastningsfamilien.

Både for børn og forældre er det vigtigt at kende formålet med hjælpen, og hvor længe det er meningen, den skal vare.

Så mange får hjælp

11.361 børn og unge modtog mindst én form for forebyggende foranstaltning efter Servicelovens § 40, stk. 2 pr. 31. december 2000. Det er en stigning på 10 pct. i forhold til året før, hvor 10.286 børn fik forebyggende hjælp.

Den mest brugte foranstaltning var aflastningsophold (§ 40.2.5). 6.943 børn og unge havde i 2000 en aflastningsordning, en stigning på 6 pct. i forhold til året før.

Fordelt på de forebyggende foranstaltninger, som Danmarks Statistik fører statistik over, ser billedet således ud:

Aflastningsordning (§ 40.2.5): 6.943 børn/unge

Personlig rådgiver (§ 40.2.6): 1.263 børn/unge

Fast kontaktperson (§ 40.2.7): 1.058 børn/unge

Økonomisk støtte til ophold på kostskole eller efterskole (§ 40.2.10): 2.368 børn/unge

Kilde: Danmarks Statistik, 2001.

Hvor kan man få hjælp?

Hvis der er problemer i familien eller i skolen, kan man henvende sig til familieafdelingen i kommunen og bede om at komme til at tale med en sagsbehandler. Det har man ret til, og det koster ikke noget. Herudover er der en række andre steder, hvor børn og voksne anonymt kan få gratis hjælp.

Børnetelefonen, tlf. 3555 5555 (mandag-fredag 12-21)

Børn og unge kan ringe om små og store problemer. De voksne rådgivere lytter og giver gode råd til, hvad man kan gøre, og hvor man evt. kan få hjælp. På Børnetelefonen på nettet www.bornenettet.dk (tirsdag og onsdag 14-18, torsdag 14-21) kan børn og unge skrive med en rådgiver.

Forældretelefonen, tlf. 3555 5557 (mandag-fredag 12-19, søndag 9-11)

Rådgivning i forbindelse med graviditet, fødsel og tiden efter fødslen. Rådgiverne er sundheds- og sygeplejersker, læger, jordemødre og psykologer, som kan lytte og rådgive eller henvise videre til hjælp i lokalområdet. Forældretelefonen er også for bedsteforældre, familie og venner.

Ung på Linie, tlf. 7012 1000 (mandag-fredag 18-22, lørdag-søndag 15-22)

Et tilbud til unge om en samtale med andre unge – om alle emner. Det er "almindelige" unge mellem 18 og 30 år, der tager telefonen. Hvis deres viden og erfaring ikke rækker, kan de henvise til professionelle rådgivere.

Linien – når sindet gør ondt, tlf. 3536 2600 (hver dag 16-24)

Rådgivning til sindslidende og deres pårørende samt mennesker i krise og andre, der har behov for det.

Alkolinjen, tlf. 8033 0610 (hver dag 9-24)

Hjælp og rådgivning i forbindelse med alkoholproblemer.

Mødrehjælpen (København, tlf. 3312 1121, Århus, tlf. 8619 5099 og Odense, tlf. 6611 2215)

Rådgivning og vejledning til børnefamilier, enlige forældre og gravide i spørgsmål om sociale rettigheder, separation eller skilsmisse, forældremyndighed, samværsret, abort, graviditet, problemer med børn eller i parforholdet. Rådgiverne er bl.a. socialrådgivere, psykologer, advokater, jordemødre, læger og sygeplejersker.

FBU – Forældrelandsforeningen for Børne- og Ungdomsbistand og FBU-Linien (mandag 16-20, torsdag 10-13), tlf. 7027 0027

Forening for forældre til børn og unge anbragt uden for hjemmet. FBU-Linien er en åben anonym rådgivning til familier, der er i kontakt med sociale myndigheder om evt. støtte til børn og familier efter Serviceloven. Rådgivningen varetages af en socialrådgiver.

Hvor kan man læse mere?

Socialforskningsinstituttets evaluering af den forebyggende indsats er afrapporteret i følgende publikationer:

Sammenfatningsrapport

Else Christensen & Tine Egelund: *Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats*. Socialforskningsinstituttet 02:10. 218 sider. ISBN 87-7487-687-2. Kr. 165,00.

Rapporten sammenfatter resultaterne fra de fem delrapporter og supplerer med viden fra anden forskning og teori samt med en række overvejelser af betydning for praksis.

Delrapporter

Inga Axelsen: *Litteraturstudie om forebyggende foranstaltninger for børn og unge. 1. delrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*. Arbejdspapir 10:2001. 35 sider.

Tine Egelund: *Metodeanvendelse i kommunernes forebyggende arbejde med børn og unge. 2. delrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*. Arbejdspapir 3:2002. 89 sider.

Johanne Steenstrup: *Familie-erfaringer. 3. delrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*. Arbejdspapir 6:2002. 91 sider.

Bente Marianne Olsen: *Den kommunale organisering af det forebyggende arbejde med børn og unge. 4. delrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*. Arbejdspapir 8:2002. 78 sider.

Mogens Nygaard Christoffersen: *Social støtte til børn. En undersøgelse af børn, der modtog forebyggende hjælp i henhold til Serviceloven for første gang i 1998. 5. delrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*. Arbejdspapir 9:2002. 148 sider.

Pjecer

Når der er brug for hjælp. Kommunens hjælp til børn og deres forældre. Socialforskningsinstituttet 02:12. 28 sider. ISBN 87-7487-689-9. Kr. 25,00. Pjecen er skrevet fortrinsvis til børn og forældre med udgangspunkt i delrapporten Familie-erfaringer. 2002.

Børnesager – i korte træk. Evaluering af den forebyggende indsats. Socialforskningsinstituttet 02:11. 44 sider. ISBN 87-7487-689-9. Kr. 40,00. Pjecen er skrevet på baggrund af sammenfatningsrapporten. 2002.

Sammenfatningsrapporten og pjecerne kan købes i boghandelen eller bestilles hos Socialforskningsinstituttet. Delrapporterne kan hentes fra Socialministeriets (www.sm.dk) eller Socialforskningsinstituttets (www.sfi.dk) hjemmeside.

Socialforskningsinstituttet, Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K, tlf. 3348 0946, fax 3348 0833, e-mail: library@sfi.dk.